

Sessio 15

Miira Vuoksenranta

FM, Turun yliopisto

mimvuo@utu.fi

Ystävyyys kuin virvatuli – löystyvät ystävyyden siteet entisten Tammisaaren seminaarilaisten kirjeissä 1870-luvulla

Ystävyyys näyttäytyy usein yhtenä ihmiselämän oleellisimmista positiivisista voimista, minkä vuoksi monet pyrkivät unohtamaan sen varjopuolet. Ystävyyden historiaa tutkiessamme emme kuitenkaan näe koko kuvaa, mikäli emme pääse käsiksi myös epäonnistumisiin. Naisille suunnatun Tammisaaren opettajaseminaarin ensimmäiset kansakouluopettajat valmistuivat vuonna 1875. Seminaarin henkeen liittynyt tiivis yhdessäolo ja yhteinen kutsumus loivat ystävyyden ja toveruuden siteitä, joiden kestävydestä seminaarilaiset olivat vakuuttuneita. Tästä huolimatta jo valmistumista seuranneiden viiden vuoden aikana osa näistä ystävyyssuhteista ajautui kriisiin. Kirjeenvaihto ja harvat tapaamiset eivät osoittautuneetkaan riittäviksi ylläpitämään ystävyyden harmoniaa.

Tässä esitelmässä keskityn kirjeaineiston kautta niihin erimielisyyksiin ja epäonnistumisiin, jotka johtivat seminaarista valmistuneiden sivistyneistön naisten ystävyyden rakoiluun vuosina 1875–1880. Kuinka ystävyyys ajautui kriisiin ja kuinka tilannetta pyrittiin selvittämään? Kiinnitän huomiota siihen, kuinka naiset kokivat ystävyyden viilenemisen ja miten he reagoivat siihen. Kirjeaineisto antaa oivallisen tilaisuuden tarkastella väärinkäsitysten, kommunikaation katkosten ja maantieteellisen etäisyyden vaikutusta ystävyyteen.

Esitelmässäni käytän pääasiallisena lähteenä Åbo Akademin kirjaston käsikirjoituskokoelmiin kuuluvia, Ranckenin suvun arkistoon taltioituja kirjeitä, joita seminaarista tutut ystävättäret lähettivät Minna Forssille (o.s. Rancken, 1848–1931). Keskityn erityisesti Maria Candolinin (o.s. Johansson) ja Alma Husbergin kirjeisiin, joita arkistossa on säilynyt eniten. Lisäksi täydennän kuvaa Minna Forssilta jääneen muistelma-aineiston avulla.

**

Riikka Isoaho-Nousiainen

Historiatieteiden tohtorikoulutettava, Oulun yliopisto

Ristiriitojen käsittely säätyläissisarusten kirjeenvaihdossa 1800-luvun loppupuoliskolla

Vasta viime vuosina on alettu kiinnittää huomiota perhehistorian tutkimuksen unohdettuun, mutta tärkeään osa-alueeseen, sisarussuhteisiin. Sisarussuhteet nähdään perustavanlaatuisina, yksilön identiteettiä muokkaavina ja usein ihmiselämän pisimpinä ihmissuhteina. Tässä esitelmässä tarkastelen kahden aikuisen oululaislähtöisen sisaruksen, Jeanette Snellmanin (1817–1878) ja Sofie Chydeniuksen (1811–1886) sisarussuhdetta heidän kirjeenvaihtonsa valossa. Naiset kuuluivat yhteiskunnan yläkerrokseen

– herrasväkeen – sekä lapsuudenkotinsa että avioliiton tuoman statuksen perusteella. He olivat lääninrahastonhoitajan ja varakkaaseen liikemiessukuun kuuluneen äidin tyttäriä. Jeanette Snellman oli oululaisen mahtavan tervaporvarin vaimo, ja Sofie Chydenius energiseksi ja lahjakkaaksi mainittu helsinkiläistynyt tarmonpesä, joka miehensä kuoleman jälkeen pyöritti merkittävää kirjapainotaloa.

Siskojen toisilleen kirjoittamia kirjeitä on säilynyt noin viisikymmentä kahdenkymmenen vuoden ajalta ja niissä he kirjoittavat laajasti naisten elämänpiiriin liittyvistä asioista. Säilyneet kirjeet ovat ajalta, jolloin kumpikin sisaruksista oli jo omanarvontuntoinen rouva ja suuren perheen äiti. Kumpikin oli tottunut kantamaan vastuuta ja jakamaan tietämystään lähipiirille. Pohdin kirjeiden valossa, millainen oli sisarten välinen suhde ja näkyvätkö kirjeenvaihdossa esimerkiksi tietynlaiset valta-asetelmat. Selvitän, mitä asioita sisarusten kirjeissä käsiteltiin ja mitkä teemat nousevat niissä keskiöön. Erityisesti tarkastelen, millaisia ristiriitoja naisten kommunikaatiossa ilmeni ja miten mahdollisia erimielisyystilanteita pyrittiin selvittämään. Pohdin myös yleisemmin kirjeenvaihdon mahdollisuuksia avata sisarussuhteen väistämättömiä – tai ainakin todennäköisiä – pulmakohтия.

**

Elina Saloranta

Taideyliopiston taiteellisen tutkimuksen keskus

Kirjeenvaihtoa menneisyyden kanssa

Rakkaat ihmiset!

Olen kyllä luullakseni saanut kaikki kirjeenne ja te kai myös minun. Viimeksi kirjoitin teille Mitausta kortit. Jan läksi silloin Rigaan yhdeksi viikoksi, piirustamaan sitä alttaritauluansa, kuten sanoi. Niin että onhan minulla taas rauhaa sen johdosta. Kuitenkin luulen, että tämä yksinäisyys täällä vaikuttaa liiaksi masentavasti. Olen tullut niin alakuloiseksi ja hermostuneeksi, etten mitään kestä. Usein kaipaam Isää – erittäinkin näihin aikoihin – häntä niin äärettömästi rakastin ja hän oli minulle aina niin hyvä. Jania en vähääkään kaipaa – ainoastaan kauhulla ajattelen tulevaisuutta hänen kanssaan.

Näin alkaa kirje, jonka suomalainen laulaja Elli Forssell-Rozentäle (1871–1943) on lähettänyt Latviasta elokuussa 1909. Kirje on osoitettu Ellin sisaruksille, mutta koska se alkaa sanoin ”Rakkaat ihmiset”, koen, että se on tarkoitettu laajemmalle yleisölle, kenties koko ihmiskunnalle. Niinpä olen alkanut pyytää ihmisiä vastaamaan Ellille nykyajasta käsin, ja esityksessäni kerron, millaisia kirjeitä hän on saanut. Halutessaan yleisö voi myös osallistua hankkeeseen vaikkapa laittamalla Ellille sähköpostia (osoite on elliforssell@gmail.com). Lisäksi esittelen oman vastauskirjeeni, esseen ”Pitsihattu likalätäkössä”, joka on ilmestynyt Markku Eskelisen ja Leevi Lehdon toimittamassa antologiassa *Suo*, kuokka ja diversiteetti (ntamo 2018).

Hankkeeni edustaa taiteellista tutkimusta, johon sisältyy tavallista suurempi vapaus eksyä ja epäonnistua, leikkiä ja kuvitella. Esitykseni yhtenä tavoitteena onkin kysyä, onko tällaisessa lähestymistavassa mitään mieltä historian tutkimuksen kannalta. Paljastaako fiktiivinen kirjeenvaihto jotakin, mikä muuten jäisi katveeseen? Vai onko tutkimusasetelma absurdi ja tulos nolla?

Elina Saloranta on Taideyliopiston postdoc-tutkija, joka tunnetaan paitsi maalaamattomista maalauksistaan myös intohimostaan 1800-lukua kohtaan. Tohtorityössään *Laatukuvia ja kirjallisia kokeiluja* (2017) hän yritti lohduttaa tanskalaisen Vilhelm Hammershøin (1864–1916) sisäkuvissa kuljeskelevaa naista, ja postdoc-tutkimuksessaan hän käy kirjeenvaihtoa vuonna 1871 syntyneen Elli Forssell-Rozentälén kanssa. Tutkimuksensa ohessa Saloranta toimii kirjoittamisen tuntiopettajana Kuvataideakatemiassa ja koordinoi Pohjoismaisen kesäyliopiston taiteellisen tutkimuksen opintopiiriä *Artistic Research | Performing Heterotopia*.